

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

Факультэт інфармацыйна-дакументных камунікацый
Кафедра гісторыка-культурнай спадчыны

УЗГОДНЕНА

Загадчык кафедры

Д.В. Герасіме́нак

«19» 04 2024 г.

УЗГОДНЕНА

Дэкан факультэта

Ю.М.Галкоўская

«19» 04 2024 г.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНЫ КОМПЛЕКС ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ
ФАЛЕРЫСТЫКА
для спецыяльнасці 6-05-0322-03 «Музейная справа і ахова гісторыка-
культурнай спадчыны»

Складальнік: Колабава І.Н., дацэнт кафедры гісторыка-культурнай спадчыны,
кандыдат гістарычных навук, дацэнт

Разгледжана і зацверджана на пасяджэнні Савета факультэта інфармацыйна-
дакументных камунікацый

«19» 04 2024 г. пратакол № 8

Рэцэнзенты:

*Кафедра археалогіі і спецыяльных гістарычных дысцыплін ўстановы адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт» (пратакол № 8 ад 22.01.2024 г.)*

*Елінская М.М., вядучы рэферэнт аддзела арганізацыйнай работы, інфармацыі
і выкарыстання дакументаў Дэпартамента па архівам і справаводствам
Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь, кандыдат гістарычных навук.*

Разгледжана і абмеркавана на пасяджэнні кафедры гісторыка-культурнай
спадчыны

(пратакол № 6 ад 25.01.2024 г.);

ЗМЕСТ

1 ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА	4
2 ТЭАРЭТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ	6
2.1 План-конспект лекцый	6
3 ПРАКТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ	14
3.1 Тэматыка семінарскіх заняткаў	14
4 РАЗДЗЕЛ КАНТРОЛЯ ВЕДАЎ	17
4.1 Заданні для самастойнай работы студэнтаў	17
4.2 Пытанні для заліка	17
5 ДАПАМОЖНЫ РАЗДЗЕЛ	19
5.1 Вучэбна-метадычная карта вучэбнай дысцыпліны	19
5.2 Асноўная літаратура	21
5.3 Дадатковая літаратура	21

1. ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбна-метадычны комплекс па вучэбнай дысцыпліне «Фалерыстыка» для студэнтаў спецыяльнасці 6-05-0322-03 “Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны” распрацаваны на аснове адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі першай ступені АСВА 6-05-0322-03-2023 па спецыяльнасці 6-05-0322-03 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны, вучэбнага плана ўстановы вышэйшай адукацыі па спецыяльнасці 6-05-0322-03 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны (па профілях). Рэгістрацыйны нумар 6-05-03-29/23 вуч.ад 15.02.2023 г.

Вучэбна-метадычны комплекс «Фалерыстыка» прызначаны для студэнтаў II курса спецыяльнасці «Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны».

Актуальнасць дадзенага курса вызначаецца яго роляй у працэсе падрыхтоўкі навуковых супрацоўнікаў турыстычных і музейных устаноў.

Вывучэнне спецыяльных гістарычных дысцыплін спрыяе падрыхтоўцы студэнтаў да практычнай дзейнасці, да больш паглыбленага аналізу і апісання розных відаў гістарычных крыніц. Авалоданне тэарэтычнымі і практычнымі навыкамі ў дадзеным кірунку спрыяе фарміраванню ўсебакова развітога спецыяліста ў галіне музейнай справы.

Мэта выкладання вучэбнай дысцыпліны «Фалерыстыка» – сфарміраваць у студэнтаў першасныя прафесійныя кампетэнцыі ў сферы гісторыі ўзнікнення і фарміравання ўзнагародных сістэм на тэрыторыі Беларусі, накіраваць іх на арганізацыю самастойнай работы па стварэнні і даследаванні музейнай нумізматычнай калекцыі, а таксама выкарыстанне атрыманых ведаў у турыстычнай дзейнасці.

Мэтавая накіраванасць вучэбнай дысцыпліны «Фалерыстыка» акрэслівае шэраг *задач*:

– прасачыць на фактычным матэрыяле гісторыю станаўлення і развіцця ўзнагародных сістэм на беларускіх землях;

– выявіць характэрныя асаблівасці сістэмы аховы гісторыка-культурнай спадчыны ў Беларусі на прыкладзе музейных фалерыстычных калекцый.

– выпрацаваць у студэнтаў уменні па апрацоўцы атрыманай інфармацыі, рабоце з літаратурай і крыніцамі.

Зместам вучэбнай дысцыпліны ў адпаведнасці з адукацыйным стандартам вышэйшай адукацыі першай ступені па спецыяльнасці «Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны» прадугледжана фарміраванне наступных кампетэнцый:

СК – 4 Прымяняць метады і дасягненні спецыяльных гістарычных дысцыплін для выяўлення, крытычнага аналізу і інтэрпрэтацыі музейных крыніц.

СК – 5 Планаваць і выконваць работу па бягучаму і перспектыўнаму камплектаванню музейных калекцый, іх уліку і выкарыстанню ў

экспазіцыйна-выставачнай дзейнасці ў адпаведнасці з прававымі нормамаі і прынцыпамі музейнай этыкі.

Засваенне вучэбнай дысцыпліны забяспечвае студэнтаў зыходнымі *ведамі* аб:

– прадмеце даследавання спецыяльнай гістарычнай дысцыпліны «Фалерыстыка»;

– гістарычных ўмовах развіцця фалерыстыкі;

– прыёмах даследавання ў дадзеным кірунку;

– методыцы самастойнай работы з крыніцамі і апрацоўцы інфармацыі;

– методыцы выкарыстання набытых ведаў у музейнай і турыстычнай працы;

– навуковых дасягненнях айчынных і замежных даследчыкаў у дадзенай галіне;

Дысцыпліна накіравана на выпрацоўку ў студэнтаў *ўменняў*:

– выкарыстання прыёмаў і метадаў навуковай апрацоўкі музейнай фалерыстычнай калекцыі;

– выкарыстання базавых ведаў пры правядзенні практычнай і навуковай работы;

– выкарыстання інфармацыйных крыніц ў музейнай працы;

– выкарыстання найноўшых навуковых дасягненняў айчынных і замежных даследчыкаў у дадзенай галіне ў фондавай і экспазіцыйнай музейнай рабоце.

Студэнты павінны *авалодаць*:

– навыкамі сістэматызацыі атрыманых ведаў;

– навыкамі стварэння інфармацыйных прадуктаў розных відаў па тэме курса.

Асноўнымі формамі навучання па вучэбнай дысцыпліне з’яўляюцца лекцыі і семінарскія заняткі, заданні для самастойнай работы студэнтаў.

Замацаванне атрыманых ведаў мае працяг пры праходжанні вучэбнай і вытворчай практыкі ў музеях краіны, у фондах якіх знаходзяцца фалерыстычныя калекцыі.

Пры вывучэнні вучэбнай дысцыпліны «Фалерыстыка» выкарыстоўваюцца сучасныя метады навучання і кампутарныя тэхналогіі.

Для кіравання вучэбным працэсам і арганізацыі кантрольна-ацэначнай дзейнасці выкарыстоўваюцца рэйтынгавыя, крэдытна-модульныя сістэмы ацэнкі вучэбнай і даследчай дзейнасці студэнтаў, варыятыўныя мадэлі кіруемай самастойнай работы, вучэбна-метадычныя комплексы. У практыку правядзення семінарскіх заняткаў укараняюцца методыкі актыўнага навучання, дыскусійныя формы.

Вучэбная праграма па вучэбнай дысцыпліне «Фалерыстыка» распрацавана з улікам пастаўленых задач, узгоднена з праграмамі іншых вучэбных дысцыплін, якія выкладаюцца на кафедры гісторыка-культурнай спадчыны («Археалогія», «Этналогія і этнаграфія Беларусі», «Гісторыя Беларусі» і інш.).

Форма кантролю ведаў – залік.

2. ТЭАРЭТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ

2.1 План-канспект лекцый

Уводзіны

Структура курса. Характарыстыка галоўных раздзелаў. Асноўныя формы і метады аўдыторнай і самастойнай работы студэнтаў. Вучэбна-метадычнае забеспячэнне. Выніковыя і прамежкавыя формы кантролю.

Этымалогія тэрміна фалерыстыка. Вызначэнне фалерыстыкі як навуковай дысцыпліны. Прадмет, задачы, крыніцы фалерыстыкі (узнагародныя знакі, узнагародная дакументацыя, выяўленчыя крыніцы, кінафотадакументы і інш.). Гістарыяграфічны агляд развіцця фалерыстыкі.

Сувязь фалерыстыкі з іншымі гістарычнымі дысцыплінамі (нумізматэкай, геральдыкай, сфрагістыкай і інш.).

Спецыяльная тэрміналогія (ордэн, фалера, фалеронім, інсігнія і інш.). Класіфікацыя ўзнагарод па каштоўнаснай шкале, матэрыяле, форме, спосабе і правілах нашэння, храналагічнаму прынцыпу, па краінах і інш.

Узнагародная зброя.

Буйнейшыя фалерыстычныя зборы ў музеях Беларусі.

Лекцыя 1. Узнагародная атрыбутыка антычнага свету

Узнагародная зброя.

Узнагародныя знакі Старажытнай Грэцыі (фалеры).

Сістэма ўзнагарод Рымскай імперыі. Вянцы (кароны) – узнагароды за ваенныя і грамадзянскія заслугі. Стужкі да карон, узнагародныя ланцугі, бранзалеты, дзіды, фіялы, фалеры і інш.

Традыцыя калектыўных узнагарод. Сігны, сцягі.

Лекцыя 2. Манаскія і духоўна-рыцарскія ордэны

Ордэн як манаская ці духоўна-рыцарская арганізацыя.

Узнікненне хрысціянскага манаства. Кляштары.

Манаскія ордэны бенедыкцінцаў, цыстэрцыянцаў, бернардзінцаў. Ключніцкая рэформа. Сутнасць і наступствы.

Мэта стварэння жабрацкіх манаскіх ордэнаў: францысканцаў, дамініканцаў, аўгусцінцаў, кармелітаў.

Ордэн езуітаў (Таварыства Ісуса). Мэта стварэння і дзейнасць.

Манаскія ордэны – актыўныя ўдзельнікі крыжовых паходаў.

Мэты заснавання і структура манаска-рыцарскіх ордэнаў. Буйнейшыя манаска-рыцарскія ордэны: Мальтыйскі ордэн, ордэн Тампліераў, Тэўтонскі ордэн.

Масонства (Франкмасонства) – таёмнае рэлігійна-этычнае таварыства.

Мальтыйскі ордэн

Заснаванне Мальтыйскага ордэна /ордэн іоанітаў, шпітальераў/ (1113). Яго структура і паходжанне назваў.

Агульны агляд гісторыі ордэна. Сувязі ордэна з Расіяй. Імператар Павел I – гросмайстар Мальтыйскага ордэна. Сучасны стан Мальтыйскага ордэна. Адзенне і знакі Мальтыйскага ордэна.

Ордэн Тампліераў

Заснаванне ордэна Тампліераў /храмоўнікаў/ (1119). Яго структура і паходжанне назваў.

Агульны агляд гісторыі ордэна. Адзенне і знакі ордэна Тампліераў.

Тэўтонскі ордэн

Заснаванне Тэўтонскага ордэна (1199). Яго структура і паходжанне назвы.

Агульны агляд гісторыі Тэўтонскага ордэна. Лівонскі ордэн – філіял Тэўтонскага ордэна. Грунвальдская бітва 1410 г. і заняпад ордэна. Адзенне і знакі Тэўтонскага ордэна.

Лекцыя 3. Ордэн – узнагародны знак за вайсковыя і грамадзянскія заслугі. Медаль

Пераемнасць паміж манаскімі, манаска-рыцарскімі і свецкімі ордэнамі.

Агульная характарыстыка і асаблівасці свецкіх ордэнаў. Статут, ступені, стужка (ланцуг), дэвіз, правілы нашэння ўзнагароднага ордэна. Гісторыя ўзнікнення і правілы нашэння ордэнскай зоркі.

Медаль. Гісторыя ўзнікнення і выкарыстання. Тэхніка вырабу. Віды медалёў (мемарыяльныя, юбілейныя, узнагародныя). Тэматычная класіфікацыя медалёў.

Лекцыя 4. Узнагародныя сістэмы Вялікабрытаніі, Гішпаніі, Даніі, Прусіі, Францыі, Швецыі

Вялікабрытанія. Ордэн Падвязкі. Гісторыя заснавання (1348/1350). Паходжанне назвы ордэна. Знакі ордэна, дэвіз.

Ордэн Лазні. Гісторыя заснавання (1399). Паходжанне назвы. Знакі ордэна, дэвіз.

Гішпанія. Ордэн Залатога Руна. Гісторыя заснавання (1429). Паходжанне назвы ордэна. Знакі ордэна, дэвізы.

Данія. Ордэн Слана. Гісторыя заснавання (1458, 1462). Паходжанне назвы ордэна. Знакі ордэна, дэвіз.

Прусія. Ордэн Жалезнага Крыжа. Гісторыя заснавання (1812). Знакі ордэна.

Францыя. Ордэн Святога Духа. Гісторыя заснавання (1579). Знакі ордэна.

Ордэн Ганаровага Легіёна. Гісторыя заснавання (1802). Знакі ордэна, дэвіз.

Швецыя. Ордэн Серафімаў. Знакі ордэна, дэвіз.

Ваенны ордэн Мяча. Знакі ордэна, дэвіз.

Ордэн Палярнай Зоркі. Знакі ордэна, дэвіз, ступені.

Лекцыя 5. Узнагародная сістэма Рэчы Паспалітай

Традыцыі ўзнагароджвання за вайсковыя і грамадзянскія заслугі ў Вялікім Княстве Літоўскім.

Асаблівасці палітычнай сістэмы Рэчы Паспалітай, якія тармазілі пачатак фарміравання ўласнай узнагароднай сістэмы краіны.

Гісторыя няўдалай спробы заснавання ордэна Бязгрэшнага Зачацця Дзевы Марыі. Статут, знак ордэна, ланцуг (стужка), дэвіз.

Ордэн Беллага Арла. Гісторыя заснавання (1705–1713). Ордэн Беллага Арла – вышэйшы ўзнагародны знак. Статут, знакі ордэна, зорка, стужка, дэвіз, правілы нашэння.

Ордэн Святога Станіслава. Гісторыя заснавання ордэна (1765). Статут, знак ордэна, зорка, стужка, дэвіз, правілы нашэння.

Ордэн Вайсковага Крыжа (ордэн “Virtuti Militari”). Гісторыя заснавання ордэна (1792). Статут, знакі ордэна, зорка, стужка, дэвіз, ступені, правілы нашэння.

Узнагародныя медалі Рэчы Паспалітай. Прызначэнне, знешні выгляд.

Узнагароды часоў паўстання 1794 г.

Лекцыя 6. Узнагародная сістэма Расіі (да 1917)

Традыцыі ўзнагароджвання за ваенныя і грамадзянскія заслугі ў Расіі. “Залатыя”.

Ордэн Святога Апостала Андрэя Першазванага. Гісторыя заснавання ордэна (1698/1699). Ордэн Андрэя Першазванага – вышэйшы ордэн краіны. Статут, знакі ордэна, зорка, стужка, дэвіз, правілы нашэння. Першыя кавалеры ордэна.

Ордэн Святой Вялікапакутніцы Кацярыны. Гісторыя заснавання ордэна (1713/1714). Статут, знакі ордэна, зорка, стужка, дэвіз, ступені, правілы нашэння.

Ордэн Святога Дабравернага Аляксандра Неўскага. Гісторыя заснавання ордэна (1725). Статут, знакі ордэна, зорка, стужка, дэвіз, правілы нашэння.

Вайсковы ордэн Святога Вялікапакутніка і Перамоганосца Георгія. Гісторыя заснавання ордэна (1769). Ордэн Святога Георгія – вышэйшы ваенны ордэн краіны. Статут, знакі ордэна, зорка, стужка, дэвіз, ступені, правілы нашэння. Поўныя кавалеры ордэна.

Сістэма георгіеўскіх узнагарод. Пяць баявых афіцэрскіх залатых крыжоў, знак узнагароды Ваеннага ордэна (Георгіеўскі Крыж), медаль “За храбрасць” (Георгіеўскі медаль), георгіеўскія адрозненні для вайсковых частак (георгіеўскія сцягі і трубы), цямляк з георгіеўскай стужкі і эмалевы крыжык.

Ордэн Святога Раўнаапостальскага князя Уладзіміра. Гісторыя заснавання ордэна (1782). Статут, знакі ордэна, зорка, стужкі, дэвіз, ступені, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн Святой Ганны. Гісторыя заснавання ордэна (1735). Увядзенне ордэна ва ўзнагародную сістэму Расіі (1797). Статут, знакі ордэна, зорка, стужка, дэвіз, ступені, правілы нашэння. Знак адрознення Святой Ганны.

Ордэн Святога Іаанна Іерусалімскага. Увядзенне ордэна ва ўзнагародную сістэму Расіі (1798). Статут, знакі ордэна, зорка, стужка, ступені, правілы нашэння.

Увядзенне ва ўзнагародную сістэму Расійскай імперыі ордэнаў Белага Арла, Святога Станіслава і Вайсковага Крыжа (1831). Асаблівасці расійскіх варыянтаў гэтых ордэнаў.

Узнагародныя медалі.

Дзейнасць Часовага ўрада ў дачыненні да ўзнагароднай сістэмы краіны.

Лекцыя 7. Узнагароды Белага Руху

Спецыфічныя ўмовы фарміравання ўзнагароднай сістэмы Белага Руху.

Узнагародныя знакі Белага Руху (знак 1-га Кубанскага (Лядовага) паходу, ордэн Свяціцеля Мікалая Цудатворцы, Крыж (ордэн) Архангела Міхаіла і інш.).

Калектыўныя ўзнагароды (сцягі, трубы).

Знакі (крыжы) рускай арміі, заснаваныя ў эміграцыі.

Лекцыя 8. Узнагароды БНР і беларускай эміграцыі

Спраба стварэння ўласнай дзяржаўнай сістэмы ўзнагарод Беларускай Народнай Рэспублікі. Крыж Пагоні, Полацкі Беларускі Крыж (“Беларускі Крыж Святой Ефрасінні Полацкай”).

Узнагародныя знакі Беларускай Цэнтральнай Рады (1944). Ордэн “Залаты Крыж Заслугі з мечамі”, ордэн “Залаты Крыж Заслугі”, ордэн “Срэбны Крыж Заслугі з мечамі”, ордэн “Срэбны Крыж Заслугі”, ордэн “Жалезны Крыж Заслугі з мечамі”, ордэн “Жалезны Крыж Заслугі”.

Узнагародныя знакі (1949–1952) Рады БНР у эміграцыі. Ордэн Пагоні, вайсковы ордэн Жалезнага Рыцара, “Медаль Партызана”.

Узнагароды Беларускай Цэнтральнай Рады ў эміграцыі (1976). Ордэн “Пагоня – Жыве Беларусь!”, медаль “Крыж Заслугі Б.К.А.”, медаль “Беларускія ветэраны на чужыне”.

Лекцыя 9. Узнагародная сістэма Польшчы (1918–1939, 1943–1945).

Узнагародная сістэма Германіі часоў Другой сусветнай вайны

Аднаўленне ордэнаў “Virtuti Militari” /5 класаў/ (1919) і Белага Арла (1921).

Заснаванне новых узнагарод: ордэн Адраджэння Польшчы /5 класаў/ (1921); Крыж Храбрых (1920), Крыж Польшкіх легіянераў з Амерыкі (1920), Сілезскі Крыж на стужцы Доблесці і Заслугі /2 ступені/ (1921), Крыж Заслугі войск Цэнтральнай Літвы (1922/26), Крыж Заслугі /3 ступені/ (1923), Крыж Заслугі “За храбрасць” (1928), Крыж Незалежнасці /з мечамі і без мечаў/ (1930), Ваенны Добраахвотніцкі Крыж за вайну 1918–1921 (1939) /выпуск не адбыўся/; медаль “3 Траўня” (1925), медаль “За выратаванне гінучых” (1928), медаль “Удзельніку вайны 1918–1921” (1928), медаль “10-годдзе набыцця незалежнасці” (1928), медаль “За доўгатэрміновую службу” /3 ступені/ (1938), медаль Незалежнасці (1930), Ваенны Добраахвотніцкі медаль за вайну 1918–1921 (1939) /выпуск не адбыўся/.

Узнагародная сістэма Польшкіх узброеных сіл у СССР і Народнага Войска Польшага. Ордэн “Virtuti Militari” /5 класаў/, ордэн “Крыж Грунвальда” /3 класы/ (1943/1944), Крыж Храбрых (1920/1944), медаль “Заслужаным на полі славы” /2 ступені/ (1943/1944), медаль “За Варшаву. 1939–1945” (1945), медаль “За Одэр, Нісу, Балцік” (1945), медаль “Перамогі і Волі” (1945).

Аднаўленне ў Германіі ордэна Жалезнага Крыжа (1939). Іспанскі Крыж (1939), Крыж славы Легіёна Кондар (1939), Крыж “За ваенныя заслугі” (1939), Нямецкі Крыж (1941).

Узнагародныя медалі і знакі.

Лекцыя 10. Узнагародная сістэма СССР

Гісторыя фарміравання, спецыфічныя рысы савецкай узнагароднай сістэмы.

Ордэн Чырвонага Сцяга РСФСР. Заснаванне ордэна (1918). Статут, знакі ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Заснаванне ордэна Чырвонага Сцяга СССР (1924).

Ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга РСФСР. Заснаванне ордэна (1920). Статут, знакі ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга БССР. Заснаванне ордэна (1924). Статут, знак ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Заснаванне ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга СССР (1928).

Узнагародная Ганаровая зброя (шабля /корцік/, 1920), “Ганаровая вогнестрэльная зброя з ордэнам Чырвонага Сцяга” (1921).

Ордэн Леніна. Заснаванне ордэна (1930). Ордэн Леніна – вышэйшы ордэн СССР. Статут, знакі ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Вышэйшая ступень адзнакі – званне Героя Савецкага Саюза. Заснаванне звання (1934). Палажэнне. Медаль “Залатая Зорка” (1939). Кавалеры вышэйшага звання.

Ордэн Чырвонай Зоркі. Заснаванне ордэна (1930). Статут, знакі ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн “Знак Пашаны” (з 1988 – ордэн Пашаны). Заснаванне ордэна (1935). Статут, знакі ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Вышэйшая ступень адзнакі – званне Героя Сацыялістычнай Працы. Заснаванне звання (1938). Палажэнне. Медаль “Серп і Молат” (1940). Кавалеры вышэйшага звання.

Першыя савецкія медалі (1938). Медалі “XX год Рабоча-Сялянскай Чырвонай Арміі”, “За адвагу”, “За баявыя заслугі”, “За працоўную доблесць”, “За працоўную адзнаку”.

Узнагароды часоў Вялікай Айчыннай вайны

Ордэн Айчыннай вайны. Заснаванне ордэна (1942). Статут, знакі ордэна, ступені, правілы нашэння. Кавалеры ордэна. Аднаўленне ордэна як памятнай узнагароды (1985).

Ордэн Суворова. Заснаванне ордэна (1942). Статут, знакі ордэна, ступені, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн Кутузава. Заснаванне ордэна (1942). Статут, знакі ордэна, ступені, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн Аляксандра Неўскага. Заснаванне ордэна (1942). Статут, знакі ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн Багдана Хмяльніцкага. Заснаванне ордэна (1943). Статут, знакі ордэна, ступені, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Медаль “Партызану Айчыннай вайны” (1943).

Ордэн “Перамога”. Заснаванне ордэна (1943). Статут, знак ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн Славы. “Салдацкі” ордэн. Заснаванне ордэна (1943). Статут, знакі ордэна, ступені, правілы нашэння. Поўныя кавалеры ордэна.

Навацыі ва ўзнагароднай сістэме ў 1943 г.

Ордэн Ушакова. Заснаванне ордэна (1944). Статут, знакі ордэна, ступені, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн Нахімава. Заснаванне ордэна (1944). Статут, знакі ордэна, ступені, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Медалі Ушакова і Нахімава (1944).

Званне і ордэн “Маці-героіня”. Заснаванне ордэна (1944). Статут, знак ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн “Мацярынская слава”. Заснаванне ордэна (1944). Статут, знакі ордэна, ступені, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Медалі “За абарону Адэсы”, “За абарону Севастопаля”, “За абарону Ленінграда”, “За абарону Сталінграда”, “За абарону Масквы”, “За абарону Каўказа”, “За абарону Савецкага Запаляр’я”, “За абарону Кіева”;

“За ўзяцце Будапешта”, “За ўзяцце Кенігсберга”, “За ўзяцце Вены”, “За ўзяцце Берліна”;

“За вызваленне Белграда”, “За вызваленне Варшавы”, “За вызваленне Прагі”;

“За перамогу над Германіяй у Вялікай Айчыннай вайне 1941–1945 гг.”, “За доблесную працу ў Вялікай Айчыннай вайне 1941–1945 гг.”, “За перамогу над Японіяй”.

Узнагароды пасляваеннага часу

Медалі “Дваццаць год Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне 1941–1945 гг.”, “Трыццаць год Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне 1941–1945 гг.”, “Сорак год Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне 1941–1945 гг.”

“У памяць 800-годдзя Масквы” (1947), “За аднаўленне вугальных шахтаў Данбаса” (1947), “За асваенне цалінных зямель” (1956), “За адвагу на пажары” (1957), “За выратаванне тапельцаў” (1957), “За доблесную працу (За вайсковую доблесць). У азнаменаванне 100-годдзя з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна” (1970), “Ветэран працы” (1974), “Ветэран Узброеных Сіл СССР” (1976), “За будаўніцтва Байкала-Амурскай магістралі” (1976) і інш.

Ордэн Кастрычніцкай Рэвалюцыі. Заснаванне ордэна (1967). Статут, знак ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн “За службу Радзіме ва Узброеных Сілах СССР”. Заснаванне ордэна (1974). Статут, знакі ордэна, ступені, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн Дружбы народаў. Заснаванне ордэна (1972). Статут, знак ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн Працоўнай Славы. Заснаванне ордэна (1974). Статут, знакі ордэна, ступені, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн “За асабістую мужнасць”. Заснаванне ордэна (1988). Статут, знак ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ганаровыя званні “Горад-герой” (1965), “Крэпасць-герой” (1965). Ганаровыя званні СССР.

Лекцыя 11. Узнагародная сістэма Рэспублікі Беларусь

Гісторыя фарміравання, спецыфічныя рысы ўзнагароднай сістэмы Рэспублікі Беларусь.

Медаль Францыска Скарыны. Заснаванне медаля (1989). Знешні выгляд, правілы нашэння.

Закон Рэспублікі Беларусь “Аб дзяржаўных узнагародах Рэспублікі Беларусь” (1995).

Вышэйшая ступень адзнакі – званне “Герой Беларусі”. Заснаванне звання (1995). Палажэнне. Медаль Героя Беларусі. Кавалеры вышэйшага звання краіны.

Ордэн Айчыны. Заснаванне ордэна (1995). Палажэнне, знакі ордэна, ступені, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн Воінскай Славы. Заснаванне ордэна (1995). Палажэнне, знак ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн Кастуся Каліноўскага. Заснаванне ордэна (1995). Палажэнне, знак ордэна, правілы нашэння. Скасаванне ордэна (1999).

Ордэн Францыска Скарыны. Заснаванне ордэна (1995). Палажэнне, знак ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн Маці. Заснаванне ордэна (1995). Палажэнне, знак ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Медалі “За адвагу”, “За працоўныя заслугі”, “За бездакорную службу”.

Ордэн “За службу Радзіме”. Заснаванне ордэна (1997). Палажэнне, знакі ордэна, ступені, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн “За асабістую мужнасць”. Заснаванне ордэна (1997). Палажэнне, знак ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн Пашаны. Заснаванне ордэна (1997). Палажэнне, знакі ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Медалі “За адзнаку ў воінскай службе”, “За адзнаку ў ахове грамадскага парадку”, “За адзнаку ў ахове дзяржаўнай граніцы” (1997).

Ордэн Дружбы народаў. Заснаванне ордэна (2002). Палажэнне, знак ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн “За ўмацаванне міру і дружбы” (2017). Палажэнне, знак ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн “Працоўнай Славы” (2017). Палажэнне, знак ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн “За воінскую доблесць” (2022).

Юбілейныя медалі. Ганаровыя званні.

Закон Рэспублікі Беларусь “Аб дзяржаўных узнагародах Рэспублікі Беларусь” (2004).

3. ПРАКТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ

3.1 Тэматыка семінарскіх заняткаў

Семінарскія заняткі разлічаны на набыццё практычных ведаў па адпаведнаму курсу

Пры падрыхтоўцы неабходна карыстацца як асноўнай так і дадатковай літаратурай, рабіць неабходныя нататкі, імкнуцца да сварэння пэўных абагульненняў на падставе набытага фактычнага матэрыялу.

Форма выканання работы – напісанне рэферату, вусны адказ у выглядзе паведамлення, гутарка па тэме, удзел у калоквіуме.

Семінарскія заняткі № 1

Узнагародная сістэма Рэчы Паспалітай

1.Традыцыі ўзнагароджвання за ваенныя і грамадзянскія заслугі ў Вялікім Княстве Літоўскім.

2.Асаблівасці палітычнай сістэмы Рэчы Паспалітай, якія тармазілі пачатак фарміравання ўласнай ўзнагароднай сістэмы краіны.

3.Ордэнскія ўзнагародныя знакі.

4.Медалевыя ўзнагароды.

Літаратура

Бурков, В.Г. Фалеристика /В.Г. Бурков. – Л.: Изд.центр РГГУ, 2000. – 164 с.

Всеволодов, И.В. Беседы о фалеристике. Из истории наградных систем /И.В. Всеволодов. – М.: Наука, 1990. – С. 3 – 48, 41–117, 262–305.

Косарева, А.В. Искусство медали /А.В. Косарева. – М.: Просвещение, 1977. – 127 с.

Российские Императорские и Царские ордена в собрании Государственного исторического музея. – М.: ГИМ, 2003. – 159 с.

Спасский, И.Г. Иностранные и русские ордена до 1917 года /И.Г. Спасский. – СПб.: Дорваль, 1993. – 142 с.

Семінарскія заняткі № 2

Узнагародная сістэма Расіі (да 1917)

1. Традыцыі ўзнагароджвання за ваенныя і грамадзянскія заслугі ў Расіі. “Залатыя”.

2.Узнагародныя расійскія медалі.

3.Узнагародная сістэма Расіі. Характарыстыка ўзнагародных знакаў ордэнаў.

4.Дзейнасць Часовага ўрада ў дачыненні да ўзнагароднай сістэмы краіны. Скасаванне сістэмы ўзнагарод Расійскай імперыі савецкай уладай

Літаратура

Бурков, В.Г. Историография отечественных фалеронимов и фалеристики /В.Г. Бурков. – Л.: ЛГУ, 1990. – 88 с.

Бурков, В.Г. Фалеристика /В.Г. Бурков. – Л.: Изд.центр РГГУ, 2000. – 164 с.

Всеволодов, И.В. Беседы о фалеристике. Из истории наградных систем /И.В. Всеволодов. – М.: Наука, 1990. – С. 3 – 48, 41–117, 262–305.

Дуров, В.А. Русские и советские боевые награды /В.А. Дуров. – М.: Внештогиздат, 1989. – 107 с.

Косарева, А.В. Искусство медали /А.В. Косарева. – М.: Просвещение, 1977. – 127 с.

Петерс, Д.И. Наградные медали России XIX – начала XX веков: каталог /Д.И. Петерс. – М.: Информэлектро–Рэкма, 1989. – 210 с.

Российские Императорские и Царские ордена в собрании Государственного исторического музея. – М.: ГИМ, 2003. – 159 с.

Спасский, И.Г. Иностранные и русские ордена до 1917 года /И.Г. Спасский. – СПб.: Дорваль, 1993. – 142 с.

Щукина, Е.С. Медальерное искусство в России XVII века /Е.С. Щукина. – Л.: Изд-во Гос. Эрмитажа, 1962. – 138 с.

Семінарскія заняткі № 3

Узнагароды Белага Руху Узнагароды БНР і беларускай эміграцыі

1. Спецыфіка фарміравання ўзнагароднай сістэмы Беларуга Руху.
2. Узнагародныя знакі Белага Руху.
3. Спецыфіка фарміравання ўзнагароднай сістэмы БНР.
4. Спецыфіка фарміравання ўзнагароднай сістэмы беларускай эміграцыі.

Літаратура

Бурков, В.Г. Историография отечественных фалеронимов и фалеристики /В.Г. Бурков. – Л.: ЛГУ, 1990. – 88 с.

Бурков, В.Г. Фалеристика /В.Г. Бурков. – Л.: Изд.центр РГГУ, 2000. – 164 с.

Всеволодов, И.В. Беседы о фалеристике. Из истории наградных систем /И.В. Всеволодов. – М.: Наука, 1990. – С. 3 – 48, 41–117, 262–305.

Кузнецов, А. О Белой армии и её наградах 1917–1922 гг. /А. Кузнецов. – М.: Столица, 1991. – 45 с.

Петерс, Д.И. Наградные медали России XIX – начала XX веков: каталог /Д.И. Петерс. – М.: Информэлектро–Рэкма, 1989. – 210 с.

Российские Императорские и Царские ордена в собрании Государственного исторического музея. – М.: ГИМ, 2003. – 159 с.

Спасский, И.Г. Иностранные и русские ордена до 1917 года /И.Г. Спасский. – СПб.: Дорваль, 1993. – 142 с.

Семинарскія заняткі № 4
Узнагародная сістэма СССР

1. Даваенны перыяд фарміравання савецкай узнагароднай сістэмы.
2. Савецкія ўзнагароды часоў Вялікай Айчыннай вайны.
3. Пасляваенны перыяд у гісторыі фарміравання ўзнагароднай сістэмы СССР.
4. Савецкія ўзнагародныя медалі.
5. Найвышэйшыя ганаровыя званні СССР.

Літаратура

Бурков, В.Г. Фалеристика /В.Г. Бурков. – Л.: Изд.центр РГГУ, 2000. – 164 с.

Всеволодов, И.В. Беседы о фалеристике. Из истории наградных систем /И.В. Всеволодов. – М.: Наука, 1990. – С. 3 – 48, 41–117, 262–305.

Дуров, В.А. Русские и советские боевые награды /В.А. Дуров. – М.: Внештогиздат, 1989. – 107 с.

Колесников, Г.А. Ордена и медали СССР /Г.А. Колесников, А.М. Рожков. – М.: Воениздат, 1983. – 299 с.

Тарас, Д. Боевые награды СССР и Германии Второй мировой войны /Д. Тарас. – М.: АСТ, Мн.: Харвест. 2002. – 144 с.

4. РАЗДЗЕЛ КАНТРОЛЯ ВЕДАЎ

4.1 Заданні для самастойнай работы студэнтаў

Самастойная работа разлічана на набыццё практычных ведаў па адпаведнаму курсу.

Форма выканання работы – напісанне рэферату, вусны адказ, у выглядзе паведамлення, гутарка па тэме, удзел у калоквіуме (па выбару).

Пры падрыхтоўцы неабходна карыстацца як асноўнай так і дадатковай літаратурай. Кантроль за выкананнем СРС адбываецца ў адпаведнасці з дадатковым раскладам.

1. Узнагародныя медалі Рэчы Паспалітай.
2. Ордэн Белага Арла.
3. Ордэн Святога Станіслава.
4. Ордэн *Virtuti Militari*.
5. Агульная характарыстыка узнагароднай сістэмы Расіі (да 1917 г.).
6. Ордэн Святога Апостала Андрэя Першазванага.
7. Вайсковы Ордэн Святога Вялікапакутніка і Перамоганосца Георгія.
8. Узнагародная сістэма СССР. Даваенны перыяд.
9. Узнагародная сістэма СССР. Перыяд Другой сусветнай вайны.
10. Узнагародная сістэма СССР. Пасляваенны перыяд.
11. Асаблівасці фарміравання узнагароднай сістэмы Рэспублікі Беларусь.

4.2 Пытанні да заліку па курсу “Фалерыстыка”

1. Фалерыстыка – спецыяльная гістарычная дысцыпліна. 2. Спецыяльная тэрміналогія.

3. Узнагародная атрыбутыка антычнага свету. Старажытная Грэцыя.
4. Узнагародная атрыбутыка антычнага свету. Старажытны Рым.
5. Прадгісторыя ўзнагароднай сістэмы ў сярэднявечнай Еўропе.
6. Манаскія ордэны.
7. Манаска-рыцарскія ордэны.
8. Гісторыя заснавання і дзейнасці Мальтыйскага ордэна.
9. Гісторыя заснавання і дзейнасці Тэўтонскага ордэна.
10. Гісторыя заснавання і дзейнасці ордэна Тампліераў.
11. Узнагародная сістэма Вялікабрытаніі (Ордэн Падвязкі. Ордэн Лазні).
12. Узнагародная сістэма Гішпаніі (Ордэн Залатога Руна).
13. Узнагародная сістэма Даніі (Ордэн Слана).
14. Узнагародная сістэма Прусіі (Ордэн Жалезнага Крыжа).
15. Узнагародная сістэма Францыі (Ордэн Святога Духа, Ордэн Ганаровага легіёна).

16. Узнагародная сістэма Швецыі (Ордэн Серафімаў, Ваенны Ордэн Мяча, Ордэн Палярнай Зоркі).
17. Узнагародная сістэма Рэчы Паспалітай. Ордэн Белага Арла.
18. Узнагародная сістэма Рэчы Паспалітай. Ордэн Святога Станіслава.
19. Узнагародная сістэма Рэчы Паспалітай. Ордэн Віртуті Мілітарі.
20. Узнагародная сістэма Расіі (канец XVII – першая чвэрць XVIII ст.).
21. Узнагародная сістэма Расіі (другая палова XVIII ст.).
22. Узнагародная сістэма Расіі (першая палова XIX ст.).
23. Узнагародная сістэма СССР. Агульная характарыстыка.
24. Узнагародная сістэма СССР. Даваенны перыяд.
25. Узнагародная сістэма СССР. Перыяд Другой сусветнай вайны.
26. Узнагародная сістэма СССР. Пасляваенны перыяд.
27. Узнагародная сістэма Рэспублікі Беларусь. Агульная характарыстыка.
28. Узнагародная сістэма Рэспублікі Беларусь. Званне Героя Беларусі.

5. ДАПАМОЖНЫ РАЗДЗЕЛ

5.1 ВУЧЭБНА–МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

Нумар	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		КСР	Форма кантролю ведаў
		Лекцыі	семінар. заняткі		
1	2	3	4		6
1	Уводзіны. Прадмет, задачы і крыніцы фалерыстычных даследаванняў. Гістарыяграфічны агляд	1			падрыхтоўка праверка электронных прэзентацый
2	Тэма 1 Узнагародная атрыбутыка антычнага свету	1			падрыхтоўка праверка электронных прэзентацый
3	Тэма 2 Манаскія, духоўна-рыцарскія і свецкія ордэны	2		2	падрыхтоўка праверка электронных прэзентацый
4	Тэма 3 Ордэн – узнагародны знак за вайсковыя і грамадзянскія заслугі. Медаль	2			падрыхтоўка праверка электронных прэзентацый
5	Тэма 4 Узнагародныя сістэмы Вялікабрытаніі, Гальшцініі, Гішпаніі, Даніі, Прусіі, Францыі, Швецыі	4		2	падрыхтоўка праверка электронных прэзентацый
6	Тэма 5 Узнагародная сістэма Рэчы Паспалітай	4	2		падрыхтоўка праверка электронных прэзентацый
7	Тэма 6 Узнагародная сістэма Расіі (да 1917)	6	2	2	падрыхтоўка праверка электронных прэзентацый
8	Тэма 7 Узнагароды Белага Руху			1	падрыхтоўка праверка электронных прэзентацый
9	Тэма 8 Узнагароды БНР і беларускай эміграцыі			1	падрыхтоўка праверка электронных прэзентацый
10	Тэма 9 Узнагародная сістэма Польшчы (1918–1939)			1	падрыхтоўка праверка

					электронных презентацый
11	Тэма 10 Узнагародная сістэма Германіі часоў Другой сусветнай вайны			1	падрыхтоўка праверка электронных презентацый
12	Тэма 11 Узнагародная сістэма СССР	6	2	2	падрыхтоўка праверка электронных презентацый
13	Тэма 12 Узнагародная сістэма Рэспублікі Беларусь	2	2	2	падрыхтоўка праверка электронных презентацый
Разам		22	8	14	

5.2 Асноўная літаратура

1. Бурков, В.Г. Фалеристика: учеб. пособие / В.Г.Бурков. – Л.: Изд.центр РГГУ, 2000. – 167 с.
2. Величко, А. М. Фалеристика Беларуси / А. М. Величко. - Минск : Беларусь, 2015. - 236, [3] с. : цв. фот.

5.3 Асноўная літаратура

1. Аб дзяржаўных узнагародах Рэспублікі Беларусь: закон Рэсп. Беларусь, 13 красавіка 1995 г. // Ведамасці Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. – 1995. – № 22-23. – Арт. 304.
2. Аб зацвярджэнні Палажэння аб званні “Герой Беларусі”, ордэнах, медалях і ганаровых званнях РБ: закон Рэсп. Беларусь, 2 чэрвеня 1997 г. // Ведамасці Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь. – 1997. – № 24. – Арт. 461.
3. Аб зацвярджэнні апісання ордэнаў, медалёў і нагрудных знакаў да ганаровых званняў Рэспублікі Беларусь: указ Прэзідэнта Рэсп. Беларусь, 6 верасня 1999 г. // Збор дэкрэтаў, указаў прэзідэнта і пастановаў урада Рэспублікі Беларусь. – 1999. – № 25. – Арт.707.
4. Бурков, В.Г. Историография отечественных фалеронимов и фалеристики / В.Г.Бурков. – Л.: ЛГУ, 1990. – 88 с.
5. Бурков, В.Г. Фалеристика / В.Г.Бурков. – Л.: Изд.центр РГГУ, 2000. – 164 с.
6. Всеволодов, И.В. Беседы о фалеристике. Из истории наградных систем / И.В.Всеволодов. – М.: Наука, 1990. – 336 с.
7. Дуров, В.А. Русские и советские боевые награды / В.А.Дуров. – М.: Внешторгиздат, 1989. – 107 с.
8. Елинская, М.М. Ордена, медали и нагрудные знаки Республики Беларусь / М.М. Елинская. – Минск: Беларусь, 2022. – 269 с.
9. Исаева, И.К. Награды Республики Беларусь / И.К. Исаева. – Минск: Беларусь, 2007. – 120 с.
10. Колесников, Г.А. Ордена и медали СССР / Г.А.Колесников, А.М.Рожков. – М.: Воениздат, 1983. – 299 с.
11. Косарева, А.В. Искусство медали / А.В.Косарева. – М.: Просвещение, 1977. – 127 с.
12. Кузнецов, А. О Белой армии и ее наградах 1917–1922 гг. / А.Кузнецов. – М.: Столица, 1991. – 45 с.
13. О государственных наградах Республики Беларусь: закон Рэсп. Беларусь, 18 мая 2004 г. / Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. – 2004. – № 88. – С. 15–32.
14. Российские императорские и царские ордена в собрании Государственного исторического музея. – М.: ГИМ, 2003. – 159 с.
15. Смыслов, О.С. Загадки советских наград. 1918–1991 годы / О.С.Смыслов. – М.: Вече, 2005. – 352 с.
16. Спасский, И.Г. Иностранные и русские ордена до 1917 года / И.Г.Спасский. – СПб.: Дорваль, 1993. – 142 с.

17. Тетерник, А.В. Наградная система Беларуси / А.В.Тетерник // Армия. – 2001. – № 3. – С. 4–5.

18. Узнагароды Рэспублікі Беларусь / уклад. І.К.Ісаева. – Мінск: Беларусь, 2004. – 96 с.